

In de achterste linies

Auteur(s):

Timmermans, W.
redacteur ESB

Verschenen in:

ESB, 87e jaargang, nr. 4350, pagina 181, 8 maart 2002

Rubriek:

Van de redactie

Trefwoord(en):

Sinds onlangs het Amerikaanse defensiebudget enorm is gegroeid, is de militaire kloof met Europa nog groter geworden. Deze zal in de toekomst alleen nog maar in omvang toenemen. Een groot deel van de Amerikaanse militaire uitgaven zal gaan naar de aanschaf van nieuw materieel en een uitbreiding van het personeelsbestand. Daar dit nieuwe materieel in de toekomst onderhoud zullen vergen, zal deze verhoging nog jaren blijven doorwerken op de begroting.

De VS richten zich in de budgetvoorstellen sterk op de oorlog tegen het terrorisme, waarbij asymmetrische oorlogvoering tot norm wordt verheven. De krijgsmacht wordt in sterke mate omgebouwd om de nieuwe uitdaging aan te kunnen. Conventionele oorlogvoering is echter niet verouderd. Terroristen zullen zich toch in bepaalde landen moeten schuilhouden en daar hun trainingskampen moeten opslaan. Die landen hebben reguliere strijdkrachten - die als beschermende schil dienen voor de terroristen - en die kunnen alleen met conventionele middelen worden bestreden. Ook de oorlog in Afghanistan is grotendeels een oorlogvoering volgens klassieke lijnen¹. Het afgaan op de waan van de dag is derhalve onverstandig.

Het belang van meer geld voor defensie na de aanslag op 11 september is voor de meeste mensen evident. Immers, de nationale veiligheid staat op het spel. Het is voor een burger echter onmogelijk om te bepalen hoeveel geld er nodig is voor defensie. Meer geld voor defensie kan de kans een aanval af te slaan vergroten en kan ook de kans op een aanval reduceren. Defensie is een puur publiek goed, maar het is niet mogelijk om de 'marginale betalingsbereidheid' te bepalen. De meeste burgers weten immers niet hoeveel bescherming ze terugkrijgen voor een extra dollar die wordt besteed aan defensie.

Bij het beantwoorden van de vraag hoeveel er nu eigenlijk moet worden uitgegeven aan defensie, hebben economen het instrument van de marginale analyse tot hun beschikking. Gegeven een bepaald defensiebudget moeten we weten hoeveel extra bescherming we verkrijgen voor een extra dollar die wordt uitgegeven aan defensie. Bijvoorbeeld, stel dat elke raket vijftig procent kans heeft om haar doel te raken. Als er honderd doelen zijn die vernietigd moeten worden en er worden honderd raketten afgevuurd, dan is de verwachting dat er vijftig doelen worden geraakt. Hier geldt echter de wet van de afnemende meeropbrengsten: elk doel kan maar één keer worden geraakt en sommige extra raketten zullen een reeds vernietigd doel raken. Bij tweehonderd raketten zullen dan bijvoorbeeld 75 doelen worden geraakt, bij driehonderd raketten negentig enzovoorts. De vraag is dan of de kosten van honderd extra raketten de additionele 25 respectievelijk vijftien doelen kunnen rechtvaardigen. Investeren in precisiegeleide wapens kan deze wet van de afnemende meeropbrengsten echter doorbreken. Dit is niet alleen vanuit economisch oogpunt interessant, maar ook vanuit humanitair oogpunt, daar er minder burgerslachtoffers zullen vallen. Door de uitgaven aan de doelstellingen te relateren, kunnen economen in theorie bijdragen aan het nemen van meer rationele beslissingen.

Een interessant en nuttig economisch instrument op dit gebied is ook de speltheorie. Defensie draait om strategisch gedrag. Als een land bijvoorbeeld zijn wapenarsenaal sterk uitbreidt, dan ontlokt dit land een reactie uit in zijn buurlanden om hetzelfde te doen. In deze wapenwedloop zullen uiteindelijk alle landen een hoger niveau van defensie-uitgaven hebben, terwijl ze mogelijk ten opzichte van elkaar even sterk blijven. Ingeval van terrorisme werkt dit echter niet zo. Hoewel de tegenactie met beproefd gereedschap werd uitgevoerd, voeren terroristen hun strijd op een onconventionele manier. Een wapenwedloop tussen een groep terroristen en een land is dan ook ondenkbaar. Asymmetrische oorlogvoering is complex en de gedragingen zijn onvoorspelbaar. Het hoge defensiebudget van de VS heeft een belangrijke afschrikfunctie. Als deze functie effectief is, zullen landen minder geneigd zijn om onderdak te verlenen aan terroristen en als ze reeds op de zwarte lijst van Amerika staan, kunnen ze een strafexpeditie verwachten. Het gros van de negentien kapers die de terreurdaden van 11 september 2001 uitvoerden, kwam echter uit een bevriende natie: Saoedi-Arabië. Bond-genoten ontlopen dus militaire sancties van de VS, maar zullen uiteraard wel onder druk worden gezet. Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat de dreiging van een nog grotere Amerikaanse militaire overmacht negatieve gevoelens losmaakt bij bepaalde bevolkingsgroepen, waardoor de afschrikfunctie averechts werkt. Een verhoging van de defensie-uitgaven is derhalve niet bij voorbaat de juiste strategie.

Vanuit economisch oogpunt kan worden aangetoond dat bepaalde doelstellingen met minder uitgaven toch bereikt kunnen worden. Wordt een land echter daadwerkelijk aangevallen, dan zal een marginale analyse zoals hierboven echter het laatste zijn waaraan de bevelhebbers van de strijdkrachten denken. Theorie en praktijk zijn een wereld van verschil en economen bevinden zich bij deze discussie dan ook in de achterste linies.

---

¹ Zie W. Tabak, 'Amerika's stok achter de deur' Legerkoerier, nr. 2, jrg. 52, februari 2002, blz. 10-13, <http://www.defensie.nl/nieuws/>

